

27. zasedání ředitelů národních středisek ISSN v Záhřebu

V pořadí již 27. zasedání ředitelů národních středisek (NC) systému ISSN (Mezinárodní standardní číslo seriálové publikace) se konalo ve dnech 25.–27. září 2002 v chorvatské Národní a univerzitní knihovně (Nacionalna i sveučilišna knjižnica) v Záhřebu.

Jako obvykle mu předcházelo zasedání OSIRIS Users Group (uživatelské skupiny OSIRIS), jejíž hlavní náplní je zejména sledovat a koordinovat využívání a rozvoj programového balíku OSIRIS, vyvinutého pro potřeby národních středisek ISSN a sloužícího k ukládání dat ISSN, jejich udržování, aktualizaci a exportu do Mezinárodního centra (IC) ISSN. Již na loňském zasedání padlo rozhodnutí vytvořit inovovanou verzi této aplikace, jež bude pracovat v prostředí Windows a současně uživatelům nabídnout větší komfort a nové funkce, které dosavadní verze (nastavba CDS/ISIS pracující v DOS) nemožňuje. Ve spolupráci s NC a na základě jejich návrhů byly specifikovány základní a doplňkové funkční požadavky na nový produkt, prozatím pojmenovaný WinOSIR. Ten bude IC ISSN vyvíjet ve spolupráci s externí firmou, jeho dokončení se předpokládá v roce 2004.

Jednání 27. zasedání ředitelů národních středisek ISSN se zúčastnilo celkem 36 zástupců, reprezentujících 25 NC, IC ISSN a další organizace (ISBN, ABES (Agence bibliographique de l'enseignement supérieur), OPOCE (L'Office des publications officielles des Communautés européennes) a IFLA). Ředitelka IC ISSN: F. Pellé informovala o současném stavu systému ISSN:

- síť ISSN tvoří v současnosti 74 NC, 1 regionální centrum (RC) a Mezinárodní centrum (IC) v Paříži
- roste počet ISSN přidělených elektronickým zdrojům – do července 2002 to bylo celkem 14 639 zdrojů
- harmonizace katalogizačních pravidel ISSN s AACR2 a ISBD vyústila v zásadní revizi Manuálu ISSN

- Valné shromáždění ISSN (GA) zvolilo nový Řídící výbor (GB), který se skládá ze zástupců Argentiny, Chile, Chorvatska, Finska, Lotyšska, Německa, Švýcarska, Tunisu, Velké Británie a USA; Chorvatsko bylo zvoleno předsedou a USA vicepředsedou Řídícího výboru ISSN
- koncem roku 2001 obsahoval Registr ISSN celkem 1 037 155 záznamů, přírůstek za rok 2001 činil 48 186 záznamů (momentálně je v Registru ISSN obsaženo 1 056 607 záznamů).
- odd. výpočetní techniky IC bylo reorganizováno, IC stojí před zásadní obměnou svého výpočetního systému; to přináší určité technologické potíže v provozu Registru ISSN

Jednání se soustředilo především na následující okruhy problémů:

- nový Manuál ISSN
- přidělování ISSN on-line pokračujícím elektronickým zdrojům
- revize formátu ISSN
- obnova výpočetního systému

Nový Manuál ISSN

Práce na novém Manuálu ISSN se chýlí ke konci. Za účelem harmonizace katalogizačních pravidel ISSN s ISBD/CR a AACR2 byla již v roce 2000 ustavena pracovní skupina složená ze zástupců ISSN, Library of Congress (MARC), IFLA a dalších expertů. Jejím úkolem bylo mj. postupně sladit zásady nového Manuálu ISSN s názory pracovní skupiny pro revizi ISBD/CR (Working Group on the Revision of ISBD/CR), jejíž předsedkyní je Ingrid Parent. ISSN se aktivně účastnilo práce v této skupině, což výrazně přispělo k formulaci jednotlivých pasáží Manuálu. Přitom byly průběžně konzultovány sporné formulace a hledány cesty ke konsensu. Výsledkem více než dvouletého úsilí je nový text Manuálu ISSN, který v maximální míře respektuje současnou verzi ISBD/CR a AACR2 a přitom používá společnou terminologii, definice a pravidla. Během zářehobského zasedání byly dále velmi podrobně projednány jednotlivé kapitoly Manuálu (zejména ty, které vycházely z ISBD/CR) a odsouhlasen jeho text. Do konce t. r. (2002) proběhnou závěrečné redakční práce. Manuál bude vydán jak v elektronické, tak tištěné formě (nebo ve vazači s volnými listy) pravděpodobně začátkem příštího roku.

Přidělování ISSN on-line pokračujícím elektronickým zdrojům

Koncem srpna 2002 vykazoval Registr ISSN celkem 15 357 on-line pokračujících zdrojů. IC ISSN je názoru, že jejich registrace je nedostatečná a pomalá. Současné podchycení těchto zdrojů členskými středisky systému je dosud velmi nerovnoměrné – 20 zemí registruje 90 % všech registrovaných on-line zdrojů (české NC je na lichotivém 14. místě pomyslného žebříčku s 280 záznamy, což je 1,82 % všech dosud registrovaných zdrojů

tohoto typu). Úroveň podchycení těchto zdrojů je tedy nedostatečná – počet registrovaných zdrojů nekorresponduje s celkovým počtem on-line zdrojů v dané zemi. Příčinou jsou zejména technické a organizační problémy v některých NC, nejasná či zcela chybějící legislativa, nedostatek zkušeností se zjišťováním a zpracováním těchto zdrojů a někde též přílišná závislost NC na katalogizační praxi své hostitelské instituce. NC většinou formulovala svá interní pravidla pro registraci těchto zdrojů: z iniciativy NC Velké Británie bude formulována prakticky použitelná sumarizace, která utvoří základ jednotné metodiky zachycování a zpracování on-line zdrojů. IC ISSN rovněž nabídlo metodickou a praktickou instruktáž, kterou některá NC využila. Úkolem systému ISSN by mělo být podchytit především “důležité” on-line zdroje (včetně těch, které jsou abstrahovány), dále on-line zdroje, které vycházejí současně v tištěné formě, a on-line zdroje přinášející denní zpravodajství (tedy mající povahu elektronických novin).

Revize formátu ISSN

Za účelem revize bibliografického formátu používaného v systému ISSN byla ustavena další pracovní skupina, složená ze zástupců ISSN, ABES a MARC. V lednu 2002 byl proveden průzkum používaných bibliografických formátů, kterého se zúčastnilo 47 NC. Průzkum ukázal, že formáty UNIMARC a MARC21 jsou používány jednotlivými NC, resp. jejich hostitelskými institucemi/knihovnami přibližně “půl na půl”. Významná část NC zasílá své záznamy do IC poté, co provedly konverzi do formátu ISSN MARC. IC ISSN proto navrhuje importovat z a exportovat do NC data ISSN, která budou kromě současného ISSN MARC formátu zpracována též v hlavních bibliografických formátech UNIMARC a MARC 21. Současné datové elementy budou vyjádřeny jak v UNIMARC, tak v MARC21. Podařilo se z větší části dokončit konkordance mezi všemi třemi formáty – zdá se, že všechna pole ISSN formátu bude možno převést. Počet polí se nebude podstatně zvětšovat. UNIMARC a MARC21 budou současně formáty, na něž se bude orientovat budoucí nový výpočetní systém ISSN (viz dále).

Nový počítačový systém ISSN

Důvodem pro zásadní obměnu počítačového systému v IC je zejména zastaralost vlastními silami vyvíjeného systému, který neumožňuje hladkou integraci vstupu dat a kontrolních modulů a rovněž přístup k datům zvenku. Cílem je získat softwarový balík orientovaný na knihovny/knihovni procesy, založený na RDBMS (Relational Database Management System) přizpůsobeném potřebám řízení Registru ISSN. Ten by měl umožnit: vstup záznamů ISSN zpracovaných v jednom ze dvou hlavních bibliografických formátů: UNIMARC a MARC 21 (a z důvodů kompatibility též v existujícím ISSN MARC formátu), vstup záznamů kódovaných v UNICODE, monitorování žádostí o ISSN a zdrojů čekajících na přidělení, jejich katalogizaci na mezinárodní úrovni

pomocí zvláštních modulů a dále prohledávání databáze prostřednictvím protokolu Z 39.50.

Bylo upuštěno od vlastního vývoje systému. Pokud to bude možné, bude preferováno využití základních komponentů existujících integrovaných knihovních systémů (ILS): řízení databáze, katalogizační modul, přístup na web apod. Existující moduly těchto systémů budou případně modifikovány pro specifické potřeby Registru ISSN. IC ISSN rovněž plánuje využití modulu USER-MARCON, volně využitelného standardizovaného softwaru vyvinutého v rámci spolupráce evropských knihoven. Do konce roku 2002 budou specifikovány požadavky na nový systém a vyhlášeno nabídkové řízení. Zavedení nového operačního systému (předpoklad je rok 2004) podstatně usnadní přenos dat mezi NC a IC a odstraní zátěž konverze dat z formátů UNIMARC/MARC21. Urychlí se rovněž zpracování dat v IC a zvýší se periodicita aktualizace Registru ISSN. Přechod na nový systém bude znamenat rovněž změnu v kódování dat na systém UNICODE.

Přístup do Registru ISSN bude integrální součástí nového systému. Současné funkce budou k dispozici přes odpovídající modul nového systému. Knihovny ve zvýšené míře využívají možnosti klienta protokolu Z 39.50, proto bude protokol Z 39.50 klíčovou součástí přístupu k datům ISSN. To umožní NC mj. ověřit existenci dané publikace nejen v Registru ISSN, ale současně i v dalších zdrojích.

Jan Bayer
Státní technická knihovna